

**ΠΡΟΣΟΜΟΙΩΣΗ ΑΠΟΛΥΤΗΡΙΩΝ ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ Γ' ΤΑΞΗΣ ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ
ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΣΑΒΒΑΤΟ 7 ΜΑΪΟΥ 2022
ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ: ΑΡΧΑΙΑ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ**

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

Διδαγμένο κείμενο:

A1. α. Σ «Ἡ μὲν διανοητικὴ τὸ πλεῖον ... αὖξησιν»

β. Σ «ὅθεν καὶ τοῦνομα ... ἀπὸ τοῦ ἔθους»

γ. Σ «τελειούμενοις δε δια τοῦ ἔθους»

δ. Σ «οὐ γὰρ ἐκ τοῦ πολλάκις ἰδεῖν τὰς αἰσθήσεις ἐλαβομεν ... ἔσχομεν»

ε. Λ «τὰς δ' ἄρετές λαμβάνομεν ἐνεργήσαντες πρότερον ὥσπερ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων τεχνῶν».

B1. Υπάρχουν δύο είδη αρετής σύμφωνα με τον Αριστοτέλη: οι διανοητικές και οι ηθικές. Οι διανοητικές είναι οι λειτουργίες και ικανότητες της διάνοιας, του ανθρώπινου μυαλού. Αποβλέπουν στην αλήθεια. Σχετίζονται με τη λογική και ανήκουν στο καθαρά λογικό μέρος της ψυχής, το λόγον ἔχον μέρος. Παραδείγματα διανοητικών αρετών είναι η σοφία, η σύνεσις και η φρόνησις. Η σοφία δηλώνει την απόκτηση μιας ολοκληρωμένης γνώσης επιστημονικής ή τεχνικής. Η σύνεσις είναι η κριτική δύναμη ή δυνατότητα αξιολόγησης, αποτίμησης, σύγκρισης. Η φρόνησις είναι η ικανότητα λήψης αποφάσεων σε ζητήματα της καθημερινής ζωής και επιλογής της μιας ή της άλλης πράξης. Κυρίως με τη φρόνηση το λογικό μέρος της ψυχής καθοδηγεί το μετέχον λόγου μέρος της δηλαδή τις επιθυμίες τις ορμές και τον τρόπο εκδήλωσης των συναισθημάτων.

Παράγοντες που συμβάλλουν στη γέννηση και ανάπτυξη των διανοητικών αρετών είναι κατά κύριο λόγο η διδασκαλία, η οποία απαιτεί εμπειρία και χρόνο. Την κύρια ευθύνη για την μετάδοσή τους έχει ο δάσκαλος.

Οι ηθικές αρετές είναι οι λειτουργίες και ικανότητες της συναισθηματικής νοημοσύνης, της δυνατότητας του ανθρώπου να κατανοεί και να ρυθμίζει με σταθερό τρόπο τις συναισθηματικές του εκδηλώσεις, τη συμπεριφορά του στο πλαίσιο των σχέσεων μέσα στην οργανωμένη κοινωνία.

Ανήκουν στο επιθυμητικό, στο μέρος της ψυχής που μετέχει και στο λόγον ἔχον και στο ἄλογον. Οι ηθικές αρετές λειτουργούν για το καλό του φορέα τους και της κοινωνίας. Αποβλέπουν στην ευτυχία, ατομική και συλλογική. Αντίθετές τους είναι οι κακίες. Η κατάκτησή τους οφείλεται στον εθισμό δηλαδή στη συνήθεια που διαμορφώνεται με την επανάληψη μιας ενέργειας. Παραδείγματα ηθικών αρετών είναι η ανδρεία, η πραότητα, η σωφροσύνη, ελευθεριότητα, μεγαλοψυχία.

Ο Αριστοτέλης διακρίνει το έθος από τη φύσιν. Το έθος συνδέεται γενετικά με την επανάληψη όμοιων ενεργειών. Στη διαμόρφωση του έθους έχει μεγάλη σημασία η νεανική ηλικία.

B2. Η λέξη ἔτι (=επιπλέον) λειτουργεί προσθετικά και δηλώνει ότι ο φιλόσοφος θα παραθέσει ένα επιπλέον επιχείρημα προκειμένου να αποδείξει ότι οι ηθικές αρετές δεν είναι έμφυτες. Ο Αριστοτέλης ακολουθώντας επαγωγική συλλογιστική πορεία στηρίζεται στο αντιθετικό διπλό δύναμις –ενέργεια ώστε να αποδείξει ότι οι ηθικές αρετές είναι επίκτητες. Είναι θεμελιώδης στη φιλοσοφία του Αριστοτέλη η διάκριση συχνά αντιθετική των εννοιών δύναμις – ενέργεια. Δύναμις είναι η δυνατότητα που έχει ένα πράγμα ή ένα ον να γίνει ή να κάνει κάτι, ενώ η ενέργεια είναι η μεταγενέστερη πραγμάτωση αυτής της δυνατότητας π.χ. ο χαλκός είναι δύναμις ανδριάντας. Ο Αριστοτέλης θεωρεί ότι η ενέργεια (πραγμάτωση) είναι πιο σημαντική από τη δυνατότητα. Σύμφωνα με την α' προκειμένη «ἔτι ὅσα μὲν φύσι ... ἀποδίδομεν» υποστηρίζει ότι στα έμφυτα χαρακτηριστικά υπάρχει πρώτα (πρότερον) η δυνατότητα και ακολουθεί (ἔστερον) η ενέργεια. Ως παραδείγματα αναφέρει τις αισθήσεις της όρασης και της ακοῆς (οὐ γὰρ ἐκ τοῦ πολλὰκις ... χρησάμενοι ἔσχομεν). Σύμφωνα με τη β' προκειμένη υποστηρίζει ότι αντίθετα προς τις αισθήσεις τόσο στις αρετές όσο και στις τέχνες προηγείται (πρότερον) η εφαρμογή και έπειτα (ἔστερον) η κατάκτηση. Αναφέρει τόσο παραδείγματα τεχνῶν ὅπως οι οικοδόμοι και οι κιθαριστές όσο και αρετῶν: δίκαιον, σώφρονες, ανδρείοι (οὕτω δὲ καὶ ... ἀνδρεῖα ἀνδρεῖοι).

Εὐλόγα λοιπόν, καταλήγει στο συμπέρασμα πως αφού για την κατάκτηση των ηθικῶν αρετῶν ακολουθείται μια διαφορετική διαδικασία από εκείνη που ακολουθείται στα έμφυτα χαρακτηριστικά, ἄρα οι ηθικές αρετές δεν είναι έμφυτες.

B3. α) Σ, β) Λ, γ) Σ, δ) Σ, ε) Λ

B4. 1. ζ, 2. στ, 3. θ, 4. ε, 5. ι, 6. η, 7. β, 8. α, 9. γ, 10. δ.

B5. Ο Ξενοφώντας στο έργο του Ἀγησίλαος αποδίδει την αρετή του Αγησιλάου στην ευγενική του καταγωγή. Αναφέρει χαρακτηριστικά πως αποτελεί ιδιαίτερα τιμητικό γι' αυτόν η ονομαστική καταγραφή των προγόνων του που ανάγονται στην γενιά του Ηρακλή. Όλοι αυτοί υπῆρξαν βασιλιάδες, αλλά και απόγονοι βασιλιάδων. Ταυτόχρονα βέβαια κατοικούσαν σε μια τιμημένη και ένδοξη πόλη της Ελλάδος.

Συσχετίζει μάλιστα απόλυτα την υπεροχή της πόλης τους με την ευγενική γενιά τους. Εκφράζεται λοιπόν, σαφώς η αριστοκρατική αντίληψη σύμφωνα με την οποία, την αρετή μπορούν να έχουν μόνοι οι ευγενείς, οι ἄριστοι. Σύμφωνα με την αριστοκρατική αντίληψη αξιόλογος είναι μόνο ο άνθρωπος που έχει φυνάιναι δηλαδή φορέας δώρου της φύσης, δηλαδή του θεού. Αυτή η άποψη δεν έχει πια την έγκριση του Αριστοτέλη.

Ο Αριστοτέλης απορρίπτει την παλιά αριστοκρατική αντίληψη που δέχεται την αρετή ως δώρο της φύσης που δίνεται ή δεν δίνεται στον άνθρωπο από τη στιγμή της γέννησής του και φυσικά δίνεται στους ἄριστους (αριστοκράτες) και κληροδοτείται στους απογόνους τους αλλά όχι στους πολλούς (λαό).

Ο Αριστοτέλης υποστηρίζει ότι η αρετή δεν είναι έμφυτη αλλά είναι αποτέλεσμα συνήθειας. Ο φιλόσοφος υποστηρίζει ότι ο άνθρωπος έχει την

προδιάθεση να δεχτεί την αρετή και να την ολοκληρώσει δηλαδή να την καλλιεργήσει μέσω του εθισμού. Η άσκηση της αρετής είναι μια δυνατότητα και όχι χαρακτηριστικό, δοσμένο από τη φύση. Συσσωρεύει μάλιστα εννέα λέξεις και φράσεις, με αρνητική σημασία ώστε να υπογραμμίσει emphaticά την αντίθεση μεταξύ του έξ' έθους και του φύσει.

Για τον Σταγειρίτη καμία ηθική αρετή δεν είναι έμφυτη δεν είναι όμως και αντίθετη στη φύση. Ο εθισμός ουσιαστικά συμπληρώνει τη φύση και την υπηρετεί αφού δίνει τη δυνατότητα στον άνθρωπο να αναπτύξει τις προδιαθέσεις του σε ενέργειες.

Αδίδακτο κείμενο:

Γ1. Αν όμως η κατάσταση εκεί εξελιχθεί ευνοϊκά, να το ξέρετε καλά, άνδρες σύμμαχοι, είπε, ότι δεν θα σας ξεχάσω, αλλά θα ξαναγυρίσω για να πετύχω όσα χρειάζεστε. Όταν άκουσαν αυτά οι σύμμαχοι, πολλοί δάκρυσαν, και όλοι αποφάσισαν να σπεύσουν μαζί με τον Αγησίλαο σε βοήθεια της Σπάρτης. Κι αν τα πράγματα εκεί έχουν αίσια έκβαση (έλεγαν) ότι αφού πάρουν αυτόν θα ξαναγυρίσουν στην Ασία. Και αυτοί προετοιμάζονταν για να τον ακολουθήσουν.

Γ2. Οι Σπαρτιάτες πληροφορούνται ότι τα χρήματα των Περσών έφτασαν στην Ελλάδα και ότι συγκροτείται αντισπαρτιατικός συνασπισμός. Έτσι, οι Σπαρτιάτες ανακαλούν τον Αγησίλαο που ετοιμάζεται να εκστρατεύσει στην Ασία συγκεντρώνοντας στρατιωτικές δυνάμεις. Ο Επικυδίδας του ζητά να σπεύσει γρήγορα. Αυτός, αρχικά στενοχωριέται καθώς στο σχέδιο αυτό έχει επενδύσει τις ελπίδες του. Στη συνέχεια όμως, συγκεντρώνει τους συμμάχους και τους ανακοινώνει την απόφασή του να γυρίσει στην πατρίδα για να τη βοηθήσει.

Γ3. συνίστανται
ἀφικοῦ
θάττον
ταῖς πατρίσι
βοηθοῦσι
ἑαυτοῦ
τῇ πόλει
κάλλιστα
ἐπιστάσθων/ἐπιστάσθωσαν
ἐψήφισται

Γ4. α) ἐληλυθότα: κατηγορηματική μτχ. αναφέρεται στα χρήματα
στρατεύειν: τελικό απαρέμφατο, υποκείμενο της απρόσωπης έκφρασης
ἀναγκαῖον εἶναι
τῇ πατρίδι: αντικείμενο στο βοηθεῖν

ὕπὸ τῆς πόλεως: εμπρόθετος προσδιορισμός ποιητικού αιτίου στο παραγγελλόμενα

ἐκεῖνα: υποκείμενο στο γένηται (αττική σύνταξη)

β) ὥς ἀκολουθήσαιεν / -ειαν

γ) «Βοηθῶμεν μετ' Ἀγησιλάου τῇ Λακεδαιμόνι».

ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΑ ΦΛΩΡΟΠΟΥΛΟΥ